

HRVATSKI ZAVOD ZA JAVNO ZDRAVSTVO

- Utemeljen 1893 -

ZAGREB
Rockefellerova 7

SLUŽBA ZA JAVNO ZDRAVSTVO

Odjel za istraživanje zaštite zdravlja skupina s posebnim rizicima

**Pobol i uzroci smrti osoba starije životne dobi
u Hrvatskoj u 2008. godini**

Autori:

Sandra Mihel, dr. med.
Doc. dr. sc. Urelija Rodin, dr. med.

Lipanj, 2010.

Sadržaj

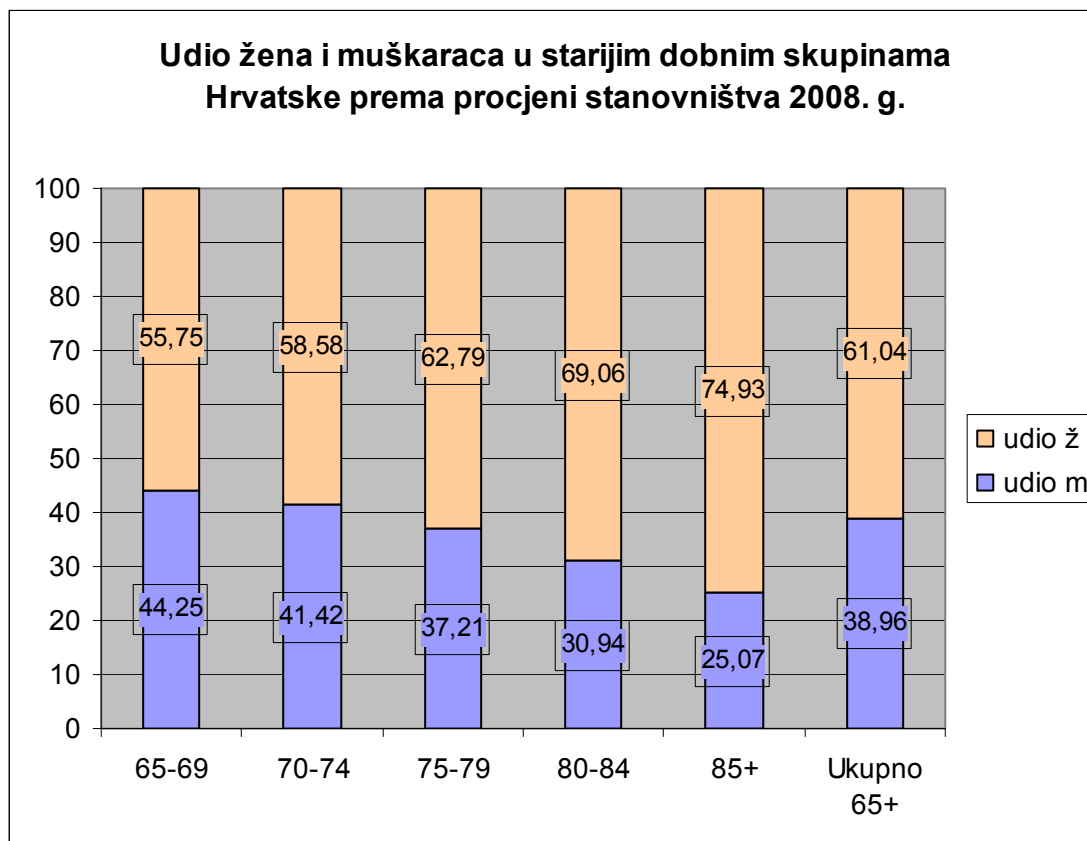
Struktura stanovništva u dobi 65 i više godina prema dobi i spolu.....	3
Starije osobe u ordinaciji opće/obiteljske medicine.....	6
Bolnički pobol osoba starije životne dobi.....	7
Bolnička rehabilitacija osoba starije životne dobi.....	11
Mortalitet	13
Zaključak:	17
Literatura:.....	18

Pobol i uzroci smrti osoba starije životne dobi u Hrvatskoj u 2008. godini

Struktura stanovništva u dobi 65 i više godina prema dobi i spolu

Stanovništvo Hrvatske prema klasifikacije Ujedinjenih naroda spada u četvrtu kategoriju država svijeta sa «vrlo starim stanovništvom». Udio starijeg stanovništva postao je veći od 10 % već 1971. godine, a trend progresivnog starenja nastavio se i dalje. Prema popisima stanovništva, u Hrvatskoj dolazi do povećanja udjela starijih od 65 godina sa 13,1% u 1991. godini na 15,6% u 2001. godini a prema procjeni broja stanovnika Državnog zavoda za statistiku sredinom 2008. godine, u Hrvatskoj živi 766.238 starijih osoba (17,28%). U raspodjeli starijeg stanovništva izražene su spolne razlike. Procijenjeni broj muškaraca starijih od 65 godina u 2008. godini iznosi 298.525 (38,96%), dok je procijenjeni broj žena ove dobi 467.713 (61,04 %). Udio žena u ukupnom broju starijih osoba raste s dobi i kreće se od 55,7% u dobnoj skupini 65-69 do 74,9% u najstarijoj dobnoj skupini 85+. (Slika 1.) Omjer muškaraca i žena u dobi iznad 65 godina pokazuje da na jednog muškarca dolazi 1,6 žena.

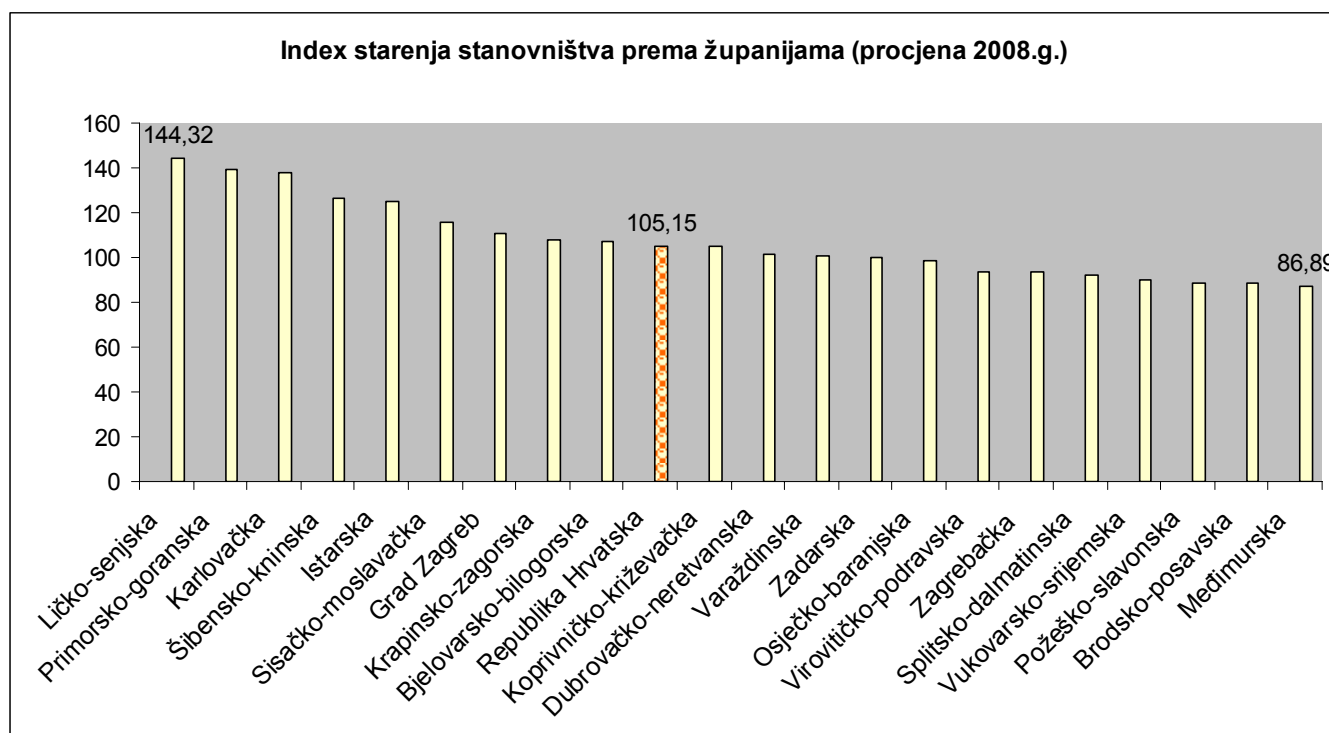
Slika 1.

Izvor podataka: Državni zavod za statistiku

Proces starenja stanovništva može se promatrati temeljem odnosa stanovništva starije dobi prema mladom stanovništvu (index starenja - prema definiciji DZS: udio starih 60 i više godina prema broju stanovnika od 0 do uključivo 19 godina života). Ukoliko je index starenja stanovništva veći od 40, tada stanovništvo ubrajamo u stara stanovništva. U Hrvatskoj je indeks starenja u popisnoj 1971. godini bio 47,2, u popisnoj 1991. godine 66,7 da bi, nastavljajući trend porasta, u 2001. godini iznosio 90,7. Danas prema procjenama za 2008. godinu indeks starenja iznosi 105,15. (Slika 2.)

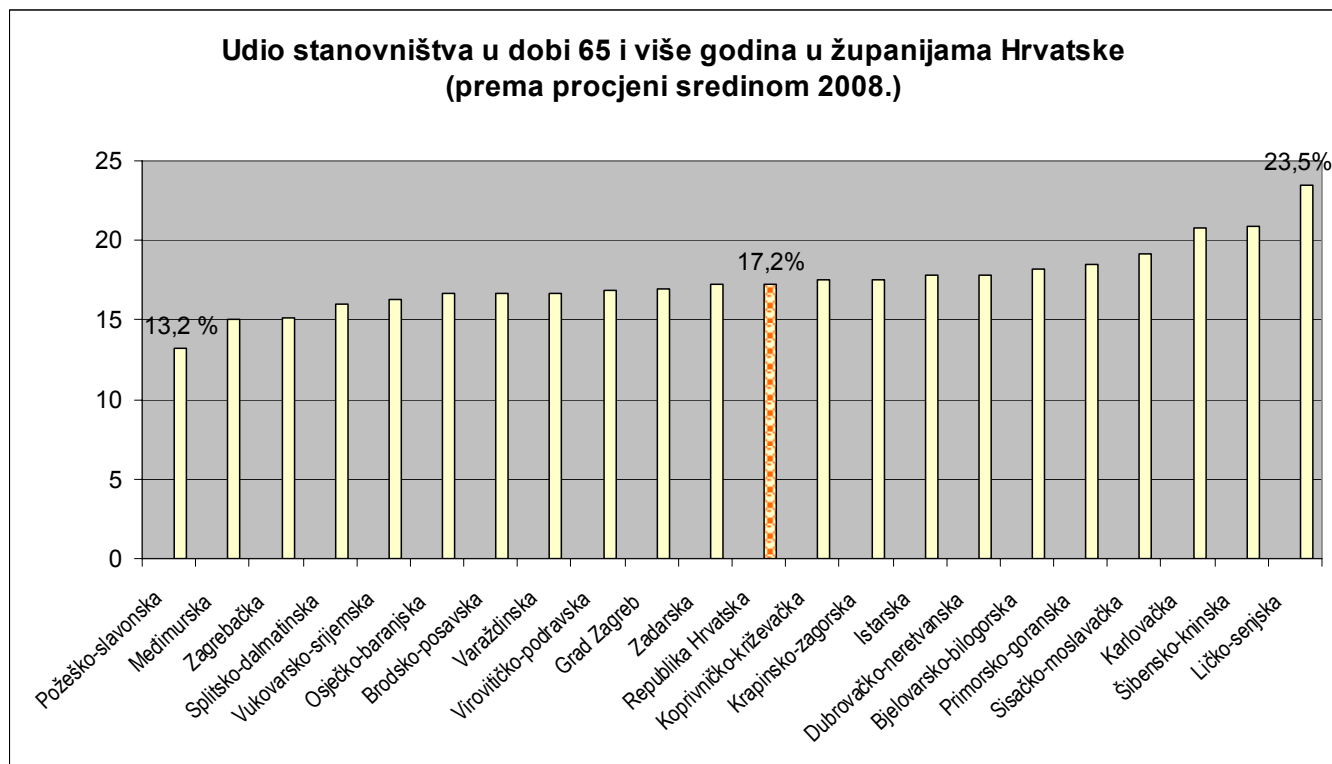
Slika 2.

Izvor podataka: Državni zavod za statistiku

Kontinuirani porast trenda starenja stanovništva zabilježen je u svim županijama Hrvatske, a udio starijih od 65 godina posvuda je veći od 10%. Najveći udio starijih zabilježen je u Ličko-senjskoj (23,5%), Šibensko-kninskoj (20,92%) Karlovačkoj (20,8%) i Sisačko-moslavačkoj županiji (19,1%). (Slika 3). Prema projekcijama stanovništva Državnog zavoda za statistiku do 2051. godine, ukoliko se promatra varijanta sa srednjim fertilitetom i srednjom migracijom, udio starijih od 65 godina na razini države porasti će na 27,6%.

Slika 3.

Izvor: Državni zavod za statistiku

Proces starenja stanovništva Hrvatske donosi određene društveno-ekonomske i zdravstveno-socijalne posljedice. Starije osobe, već i zbog fizioloških promjena uzrokovanih starenjem, imaju izraženije potrebe za korištenjem zdravstvene zaštite, a time značajno sudjeluju u cjelokupnoj zdravstvenoj potrošnji. Porast starijeg stanovništva pred zdravstvenu politiku postavlja zadaću prilagodbe zdravstvenog sustava prema novim zdravstvenim potrebama. Dugoročni zdravstveni planovi s ciljem smanjenja pobola i invalidnosti u starijoj dobi te povećanja očekivanog trajanja života trebaju se temeljiti na programima mjera očuvanja zdravlja i funkcionalnog kapaciteta te prevenciju bolesti u skupinama srednje životne dobi. U ovu skupinu programa mogli bi ubrojiti preventivne preglede radno aktivne populacije koji se trebaju provoditi svake 3 godine kao i preventivne preglede osiguranika starijih od 50 godina koji najmanje prethodne 2 godine nisu posjetili izabranog liječnika. Uz ove preventivne mjere postoje i nacionalni probiri ranog otkrivanja raka dojke i debelog crijeva koji se provode u srednjoj i u starijim dobnim skupinama i nacionalni programi za suzbijanje kardiovaskularnih bolesti i dijabetesa. Cilj ovih preventivnih pregleda i programa je sprječavanje i suzbijanje rizika vezanih uz nezdrave životne navike te rano prepoznavanje kroničnih bolesti kako bi se uz daljnju dijagnostičku obradu i terapijsku intervenciju spriječile ili odgodile komplikacije i poboljšao zdravstveni ishod.

Da bi znali koji su vodeći zdravstveni problemi hrvatskog stanovništva u dobi 65 i više godina u javno-zdravstvenoj analizi koristimo rutinske zdravstveno-statističke podatke o pobolu zabilježenom u primarnoj zdravstvenoj zaštiti i bolničkom liječenju, uzrocima smrti i invalidnosti koji se prikupljaju u HZJZ-u. Podaci o pobolu te korištenju zdravstvenih službi važni su ne samo radi ocjene zdravstvenog stanja i zdravstvenih potreba starijih već i za poboljšanje organizacije primarne, specijalističko-konzilijarne i bolničke zdravstvene zaštite, posebice kućnog liječenje i njege, razvoja gerijatrijskih ustanova ali i izvaninstitucijske skrbi za starije.

Starije osobe u ordinaciji opće/obiteljske medicine

U djelatnosti opće/obiteljske medicine u 2008. godini zabilježeno je 9.216.528 utvrđenih bolesti i stanja. Od toga je 31% u dobi od 65 i više godina (2.867.253). Najčešće skupine utvrđenih bolesti i stanja kod starijih osoba su: bolesti cirkulacijskog sustava (s udjelom od 22,4%), bolesti mišično-koštanog sustava i vezivnog tkiva (12,6%) te bolesti dišnog sustava (9,1%).

Najučestalije bolesti u starijih osoba utvrđene u djelatnosti opće/obiteljske medicine su: hipertenzivna bolest, bolesti intervertebralnih diskova i ostale dorzopatije, druge srčane bolesti, akutna infekcija gornjeg dišnog sustava i šećerna bolest. (Tablica 1.)

Tablica 1. Utvrđene bolesti ili stanja u djelatnosti opće medicine u osoba starije životne dobi u 2008. godini

	Bolesti i stanja MKB 10	65 i više godina	Udio (%)
1	Hipertenzivna bolest (I10-I15)	360083	12,56
2	Bolesti intervertebralnih diskova i ostale dorzopatije (M50-M54)	155538	5,42
3	Druge srčane bolesti (I26-I52)	111468	3,89
4	Akutne infekcije gornjeg dišnog sustava (J00-J06)	105401	3,68
5	Dijabetes melitus (E10-E14)	100036	3,49
6	Ostale bolesti probavnog sustava (K20-31, K50-67)	97479	3,40
7	Neuroze i afektivni poremećaji povezani sa stresom i somatoformni poremećaji (F40-F48)	86550	3,02
8	Artroze (M15-M19)	79568	2,78
9	Upala mokraćnog mjehura (N30)	74539	2,60
10	Ostale endokrine bolesti (E15-E64)	67164	2,34
	Ostale bolesti	1629427	
	Ukupno bolesti i stanja	2867253	

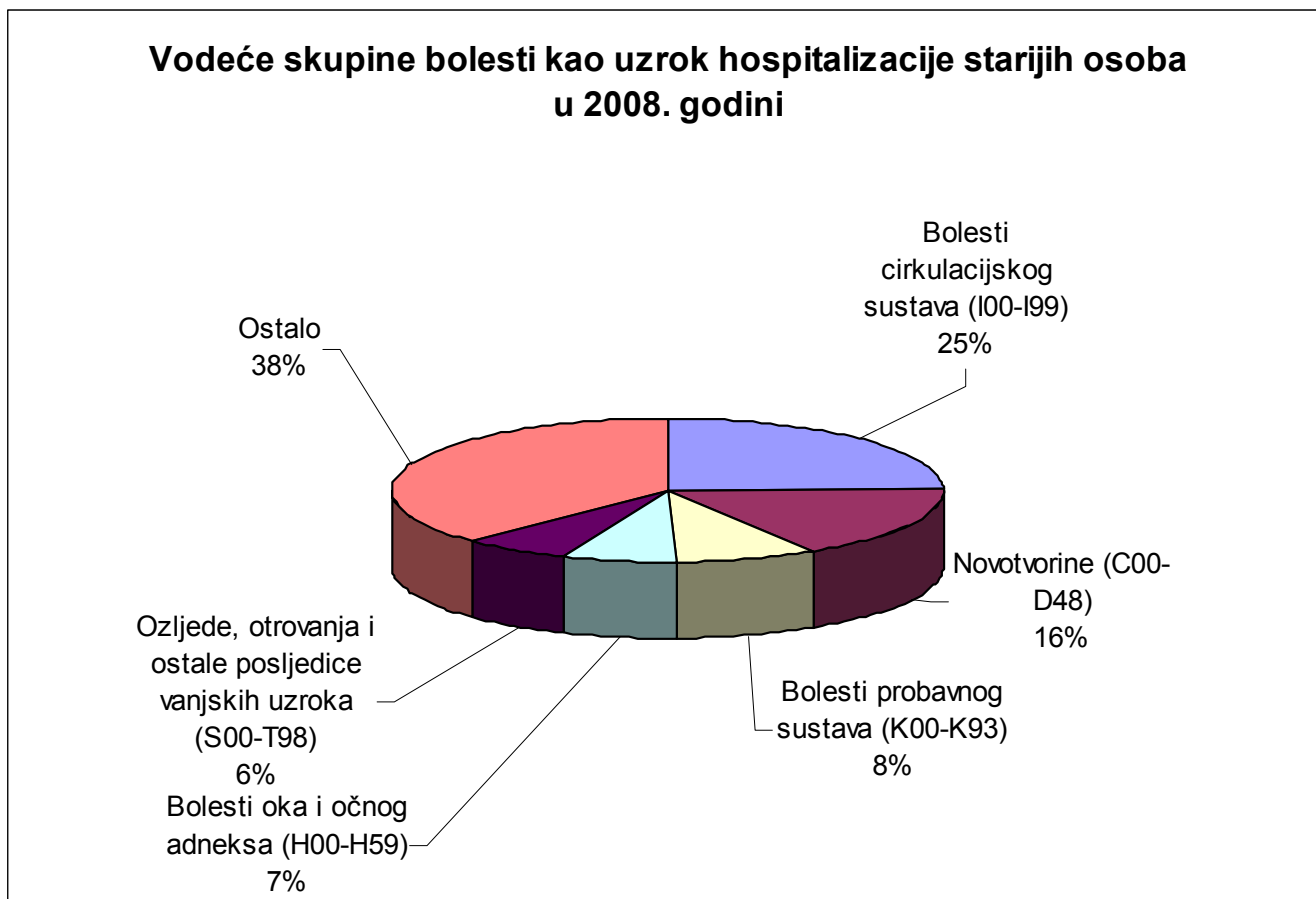
Izvor: Hrvatski zavod za javno zdravstvo

U 2008. godini u djelatnosti opće/obiteljske medicine ukupno je zabilježeno 34.529 preventivnih i 8.294 sistematskih pregleda odraslih osoba, a od toga je 10.514 (30,5%) preventivnih i 3.257 (39,3%) sistematskih pregleda bilo u dobi 65 i više godina. Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi je 2004. godine potaknulo u primarnoj zdravstvenoj zaštiti uvođenje preventivnih pregleda svih osiguranika starijih od 45 godina koji najmanje dvije prethodne godine nisu sistematski pregledani kod svog izabranog liječnika. U 2005. godini dobna granica je pomaknuta na 50 godina.

Bolnički pobol osoba starije životne dobi

Udio hospitaliziranih u dobi 65 i više godina u 2008. godini (bez bolničke rehabilitacije) iznosio je 34,2% ukupno liječenih u bolnicama Hrvatske. Zabilježeno je 213.240 hospitalizacija osoba starijih od 65 godina (stopa 307,5/1000). Vodeće skupine bolesti kao uzrok hospitalizacija starijih ljudi su: bolesti cirkulacijskog sustava (76,4/1000), novotvorine (50,3/1000), bolesti probavnog sustava (25,6/1000) bolesti oka i očnih adneksa (20,5/1000) te ozljede, otrovanja i ostale posljedice vanjskih uzroka (17,4/1000). (Slika 4.)

Slika 4.

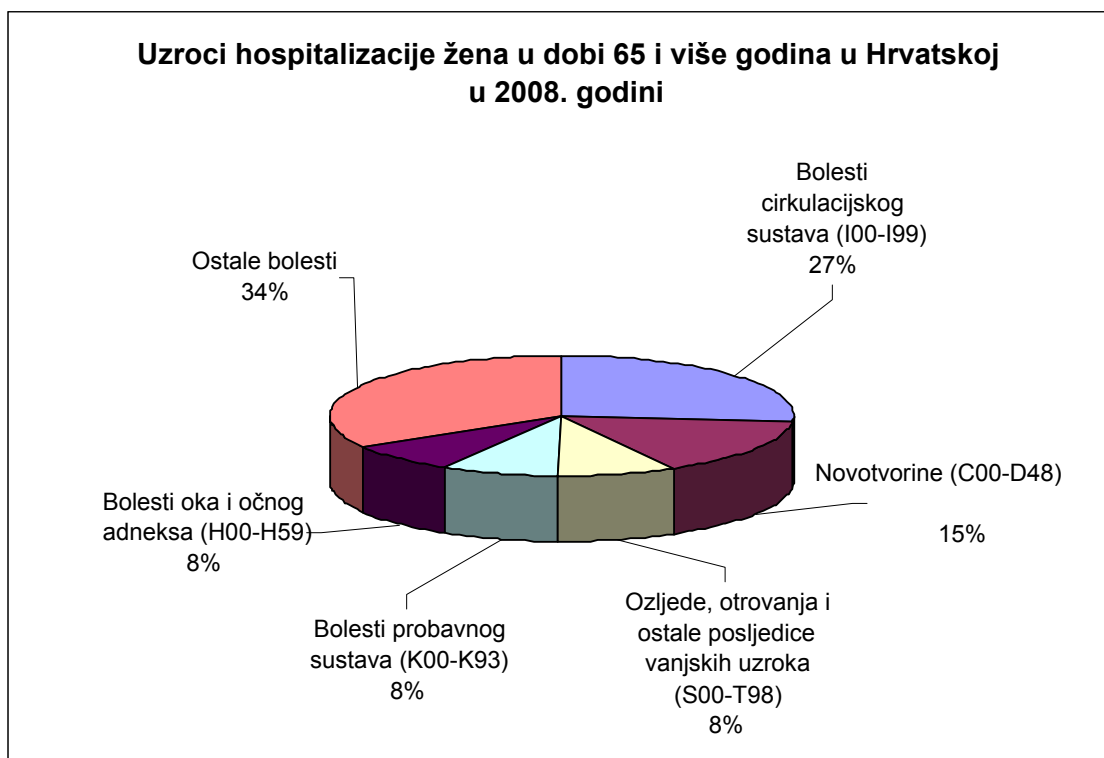

Izvor: Hrvatski zavod za javno zdravstvo

Od ukupnog broja hospitaliziranih u dobi iznad 65 godina godišnje se bilježi više od 100.000 hospitalizacija žena (113.240 u 2008. godini) i oko 99.000 hospitalizacija muškaraca (99.286 u 2008. godini), što je posljedica većeg broja žene u populaciji starijih. Međutim, stopa hospitalizacije žena starijih od 65 godina je 266/1000, a muškaraca starijih od 65 godina 375/1000.

U žena starijih od 65 godina liječenih u bolnicama Hrvatske u 2008. godini najviše je bilo hospitalizacija zbog bolesti cirkulacijskog sustava (28.221; stopa: 65,9/1000), novotvorina (15.999; stopa 37,3/1000), ozljeda i otrovanja (8.819; stopa 20,6/1000) bolesti probavnog sustava (8.607; stopa 20,1/1000) te bolesti oka (8.483; stopa 19,8/1000). (Slika 5)

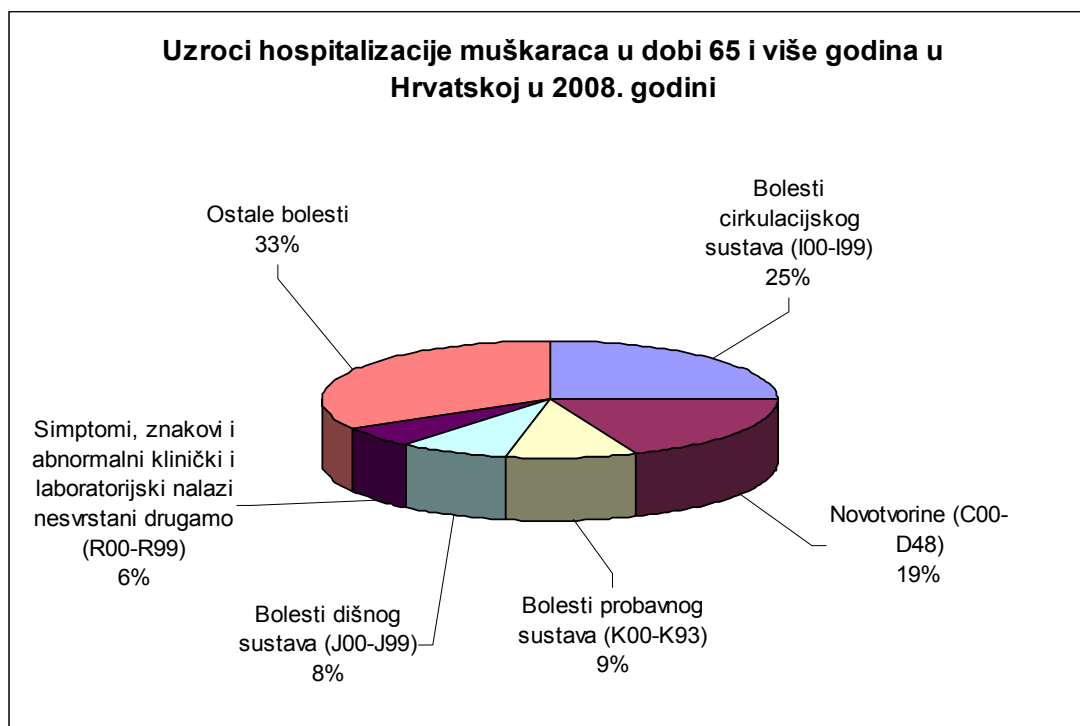
Slika 5.

Izvor: Hrvatski zavod za javno zdravstvo

U muškaraca starijih od 65 godina najčešći uzroci hospitalizacije su bolesti cirkulacijskog sustava (24.742, stopa 93,3/1000), novotvorine (18.908, stopa 71,3/1000), bolesti probavnog sustava (9.122, stopa 34,4/1000), bolesti dišnog sustava (7.630, stopa 28,8/1000) te simptomi, znakovi i abnormalni nalazi (5.918, stopa 22,3/1000). (Slika 6)

Slika 6.

Izvor: Hrvatski zavod za javno zdravstvo

Najčešće dijagnoze hospitalizacija u bolničkom pobolu starijih osoba su: senilna katarakta, cerebralni infarkt i kardiomiopatija. (Tablica 2.)

Tablica 2. Najčešće dijagnoze bolesti u bolničkom pobolu osoba starijih od 65 godina u 2008. godini

	UKUPNO		
	broj	udio (%)	stopa/1000
Senilna katarakta	9.627	4,51	13,88
Cerebralni infarkt	7.445	3,49	10,73
Kardiomiopatija	6.433	3,02	9,28
Angina pectoris	4.677	2,19	6,74
Prijelom bedrene kosti (femura)	4.642	2,18	6,69
Zloćudna novotvorina dušnica (bronha) i pluća	4.359	2,04	6,29
Insuficijencija srca	4.038	1,89	5,82
Boli u trbuhu i u zdjelici	3.682	1,73	5,31
Akutni infarkt miokarda	3.573	1,68	5,15
Pneumonija, nespecificiranog uzročnika	3.329	1,56	4,80
Ostale bolesti	161.435		
UKUPNO	213.240		307,47

Izvor: Hrvatski zavod za javno zdravstvo

Analizom najčešćih dijagnoza bolesti u bolničkom pobolu prema spolu vidimo da je u žena starijih od 65 godina poredak prve tri najčešće dijagnoze hospitalizacije jednak ukupnoj populaciji starijih. Vodeća dijagnoza hospitalizacije u oba spola je senilna katarakta sa podjednakom stopom 14/1000. Na drugom mjestu vodećih uzroka hospitalizacije u muškaraca se nalazi zloćudna novotvorina bronha i pluća (stopa 13/1000). Dijagnoze iz skupine bolesti cirkulacijskog sustava nalaze se kod muškaraca na trećem mjestu (cerebralni infarkt, stopa 12/1000), zatim slijedi kardiomiopatija (10,6/1000) na četvrtom te angina pektoris (10,2/1000) na petom mjestu. U žena je cerebralni infarkt na drugom mjestu (stopa 10/1000). Kardiomiopatija je treći uzrok hospitalizacija u žena (8,4/1000) dok se na četvrtom mjestu nalazi prijelom bedrene kosti (8,4/1000). Na petom mjestu uzroka hospitalizacije u žena je zloćudna novotvorina dojke (6,2/1000). (Tablica 3.)

Tablica 3. Najčešće dijagnoze bolesti u bolničkom pobolu žena i muškaraca starijih od 65 godina u 2008. godini

ŽENE			
	broj	udio (%)	stopa/1000
Senilna katarakta	5813	5,13	13,57
Cerebralni infarkt	4291	3,79	10,02
Kardiomiopatija	3617	3,19	8,44
Prijelom bedrene kosti (femura)	3596	3,18	8,39
Zloćudna novotvorina dojke	2639	2,33	6,16
Insuficijencija srca	2392	2,11	5,58
Boli u trbuhu i u zdjelici	2190	1,93	5,11
Žučni kamenci (kolelitijaza)	2054	1,81	4,79
Esencijalna (primarna) hipertenzija	2002	1,77	4,67
Angina pektoris	1948	1,72	4,55
Ukupno bolesti i stanja	113.240		264,31
MUŠKARCI			
	broj	udio (%)	stopa/1000
Senilna katarakta	3.814	3,84	14,39
Zloćudna novotvorina dušnica (bronha) i pluća	3.460	3,48	13,05
Cerebralni infarkt	3.154	3,18	11,90
Kardiomiopatija	2.816	2,84	10,62
Angina pektoris	2.729	2,75	10,29
Preponska kila (ingvinalna hernija)	2.389	2,41	9,01
Hiperplazija prostate	2.053	2,07	7,74
Druga kronična opstruktivna plućna bolest	2.009	2,02	7,58
Akutni infarkt miokarda	1.874	1,89	7,07
Zloćudna novotvorina kestenjače (prostate)	1.863	1,88	7,03
Ukupno bolesti i stanja	99.286		374,51

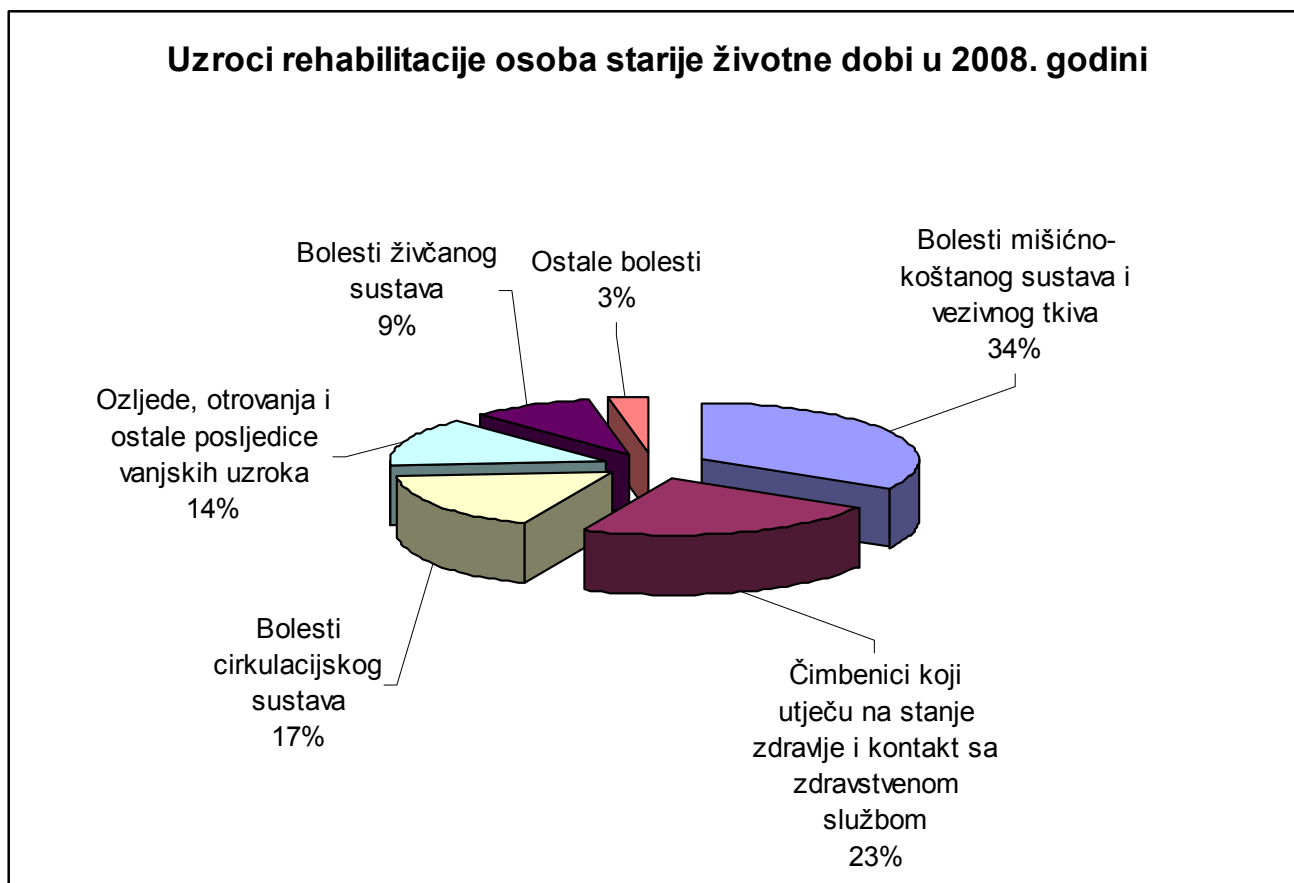
Izvor: Hrvatski zavod za javno zdravstvo

Bolnička rehabilitacija osoba starije životne dobi

Prema individualnim prijavama pacijenata hospitaliziranih zbog rehabilitacije tijekom 2008.godine ukupno je bilo 47.987 osoba. U dobi 65 i više godina bilo je 18.349 osoba (38%) od toga 6.764 muškaraca (stopa 25,5/1000) i 11.585 žena (stopa 27/1000). Broj ukupnih dana bolničkog liječenja zbog rehabilitacije iznosi 955.259 dana od čega je boravak starijih od 65 godina 37%. Raspodjela boravka zbog rehabilitacije prema spolu ne pokazuje velike razlike između muškaraca i žena (495.568 dana žene i 459.691 dana muškarci). Međutim, od 495.568 dana rehabilitacije žena, 46% ili 225.862 dana se odnosilo na žene starije dobi. U ukupnoj bolničkoj rehabilitaciji muškaraca udio starijih muškaraca od 65 godina je manji i iznosi 29% (132.353 dana).

Vodeća skupina bolesti u bolničkom zbrinjavanju zbog rehabilitacije starijih osoba su bolesti mišićno-koštanog sustava i vezivnog tkiva u udjelu od 34%, potom slijede čimbenici koji utječu na stanje zdravlje i kontakt sa zdravstvenom službom u udjelu od 23%, a najčešće se odnose na rehabilitaciju zbog ugradnje ortopedskih implantata zglobova. Slijede bolesti cirkulacijskog sustava (17%), ozljede, otrovanja i ostale posljedice vanjskih uzroka (14%) te bolesti živčanog sustava (9%). (Slika 7)

Slika 7.

Izvor: Hrvatski zavod za javno zdravstvo

Analiza hospitalizacija zbog rehabilitacije prema spolu pokazuje da vodeći uzroci hospitalizacije zbog rehabilitacije žena i muškaraca pripadaju skupni bolesti mišićno-koštanog sustava i vezivnog tkiva (stopa 10/1000 za žene i 7/1000 za muškarce). Vodeća dijagnoza unutar ove skupine za žene i muškaraca je artroza kuka. Na drugom mjestu uzroka bolničke rehabilitacije žena su čimbenici koji utječu na stanje zdravlje i kontakt sa zdravstvenom službom (6/1000) s vodećom dijagnozom ugradnja ortopedskih implantata zglobova. Na trećem mjestu su ozljede, otrovanja i ostale posljedice vanjskih uzroka sa stopom 4/1000 a vodeća dijagnoza ove skupine je prijelom bedrene kosti. Slijede bolesti cirkulacijskog sustava (stopa 3,5/1000) s vodećom dijagnozom cerebralni infarkt. Na petom su mjestu bolesti živčanog sustava (stopa 2/1000) a vodeća dijagnoza je hemiplegija.

U muškaraca starije životne dobi skupine bolesti koje se pojavljuju unutar pet najčešćih uzroka bolničke rehabilitacije jednake su kao i kod žena, ali je poredak skupina bolesti drugačiji. Tako se nakon vodećih bolesti mišićno-koštanog sustava i vezivnog tkiva na drugom mjestu nalaze bolesti cirkulacijskog sustava (stopa 6,4/1000) s vodećom dijagnozom cerebralni infarkt. Slijede čimbenici koji utječu na stanje zdravlje i kontakt sa zdravstvenom službom (5,9/1000) s vodećom dijagnozom ugradnja ortopedskih implantata zglobova. Na četvrtom mjestu su bolesti živčanog sustava (stopa 2,8/1000), a vodeća dijagnoza ove skupine je hemiplegija. Na petom mjestu su ozljede, otrovanja i ostale posljedice vanjskih uzroka (2,7/1000) s vodećom dijagnozom prijelom bedrene kosti. (Tablica 4)

Tablica 4. Uzroci rehabilitacije osoba starije životne dobi u 2008 godini

Žene			
Skupina bolesti	br.	udio (%)	stopa/1000
Bolesti mišićno-koštanog sustava i vezivnog tkiva (M00-M99)	4289	37,02	10,01
Čimbenici koji utječu na stanje zdravlje i kontakt sa zdravstvenom službom (Z00-Z99)	2691	23,23	6,28
Ozljede, otrovanja i ostale posljedice vanjskih uzroka (S00-T98)	1860	16,06	4,34
Bolesti cirkulacijskog sustava (I00-I99)	1482	12,79	3,46
Bolesti živčanog sustava (G00-G99)	945	8,16	2,21
Ostale bolesti	318		
UKUPNO	11585	100	27,04
Muškarci			
Skupina bolesti	br.	udio (%)	stopa/1000
Bolesti mišićno-koštanog sustava i vezivnog tkiva (M00-M99)	1842	27,23	6,95
Bolesti cirkulacijskog sustava (I00-I99)	1684	24,90	6,35
Čimbenici koji utječu na stanje zdravlje i kontakt sa zdravstvenom službom (Z00-Z99)	1575	23,29	5,94
Bolesti živčanog sustava (G00-G99)	733	10,84	2,76
Ozljede, otrovanja i ostale posljedice vanjskih uzroka (S00-T98)	703	10,39	2,65
Ostale bolesti	227		
UKUPNO	6764	100	25,51

Izvor: Hrvatski zavod za javno zdravstvo

Mortalitet

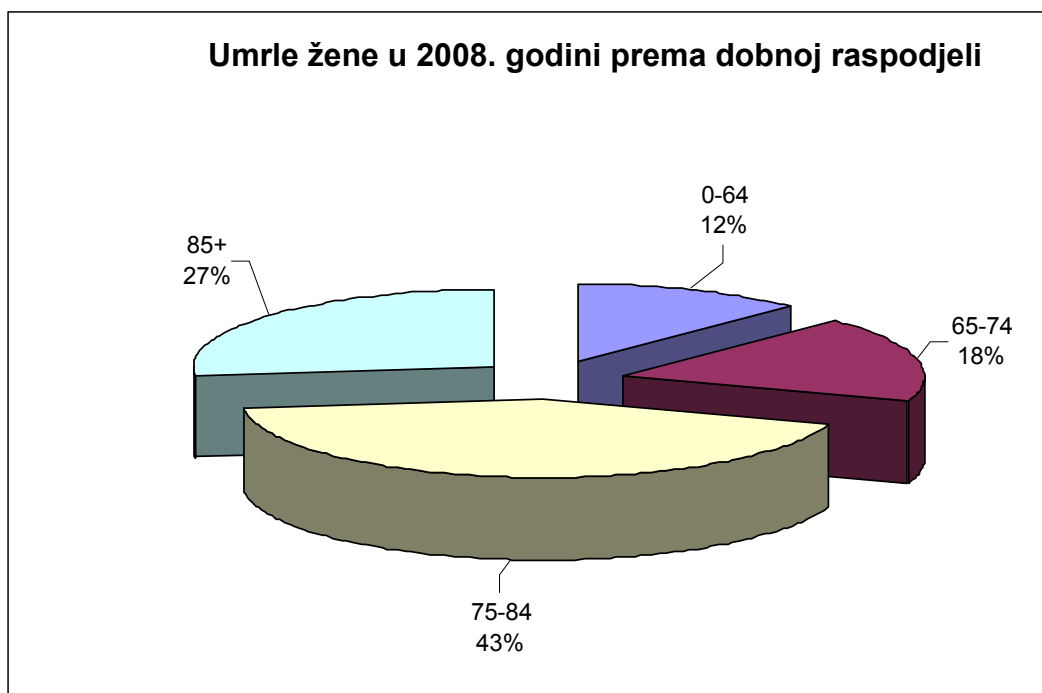
Uz relativno stabilnu stopu mortaliteta koja se kreće oko 11‰, dobna struktura umrlih u Hrvatskoj pokazuje da najveći udio čine stariji od 65 godina (79% ukupno umrlih u 2008.). Prema podacima o umrlima Državnog zavoda za statistiku u 2008. godini ukupno je umrla 52.151 osoba čije je stalno prebivalište ili boravište bilo na području RH, a 41.059 osoba umrlo je u dobi od 65 i više godina. Dobna i spolna raspodjela umrlih pokazuje da je najveći broj umrlih žena bio u dobi 75-84 godine (43%), zatim u dobi 85 godina i više (27%). Od ukupno umrlih muškaraca 32% je bilo u dobi 75-84 godine, 30% u dobi od 0-64 godine a 28% u dobi 65-74 godine (Slika 8. i 9.)

Stope smrtnosti žena u određenim dobnim skupinama su sljedeće: za dob 0-64 godine iznosi 1,7/1000, za dob 65-74 godine 17,5/1000, za dob 75-84 godine 84,0/1000 i iznad 85 godina 223,3/1000.

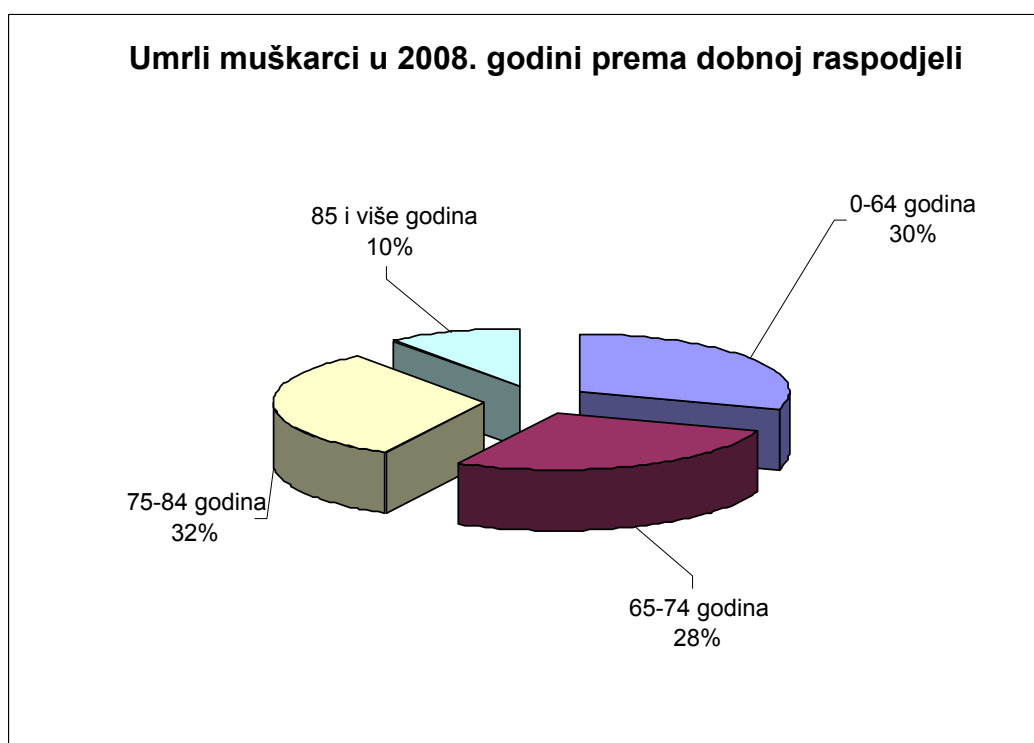
Stopa smrtnosti muškaraca u određenim dobnim skupinama su sljedeće: za dob 0-64 godine je 4,2/1000, za dob 65-74 godine je 37,9/1000, za dob 75-84 godine 136,6/1000 i iznad 85 godina 233,3/1000.

Očekivano trajanje života pri rođenju u 2008. godini za oba spola iznosi 76,0 godina, za žene 79,6 godina dok je za muškarce kraće i iznosi 72,4 godine.

Slika 8.

Izvor podataka: Državni zavod za statistiku - Obrada podataka: Hrvatski zavod za javno zdravstvo

Slika 9.

Izvor podataka: Dokumentacija Državnog zavoda za statistiku - Obrada podataka: Hrvatski zavod za javno zdravstvo

U dobnoj skupini od 65 i više godina najviše ljudi umire od cirkulacijskih bolesti, stopa 33,4/1000. Najčešće dijagnoze unutar ove skupine bolesti su ishemijska bolest srca i cerebrovaskularne bolesti. Na drugom mjestu uzroka smrti su novotvorine sa stopom od 13,2/1000, a najčešće dijagnoze su karcinom bronha i pluća te karcinom debelog crijeva. Zatim slijede bolesti dišnog sustava (2,9/1000), bolesti probavnog sustava (2,14/1000) te ozljede, otrovanja i ostale posljedice vanjskih uzroka (2,05/1000). (Tablica 5.)

Tablica 5. Vodeći uzroci smrti u Hrvatskoj 2008. godine u dobnoj skupini starijoj od 65 godina

Skupina bolesti-stanja	Broj	stopa/ 1 000	Udio(%)
Ishemijska bolest srca (I20-I25)	8730	12,59	37,68
Cerebrovaskularna bolest (I60-I69)	7267	10,48	31,37
Ukupno kardiovaskularne bolesti (I00-I99)	23168	33,41	100
Zloćudna novotvorina dušnika, dušnica i pluća (C33-C34)	1680	2,42	18,35
Zloćudne novotvorine debelog crijeva (C18-C21)	1440	2,08	15,73
Ukupno novotvorine (C00-D47)	9156	13,20	100
Bronhitis, emfizem, astma (J40-J46)	1194	1,72	60,15
Pneumonija (J12-J18)	689	0,99	34,71
Ukupno bolesti dišnog sustava	1985	2,86	100
Kronične bolesti jetre, fibroza i ciroza (K70,K73,K74,K76)	571	0,82	38,43
Vaskularni poremećaji crijeva (K55)	186	0,27	12,52
Ukupno bolesti probavnog sustava	1486	2,14	100
Ozljede kuka i bedra (S70-S79)	514	0,74	36,22
Ozljede glave (S00-S09)	221	0,32	15,57
Ukupno ozljede, trovanja i ostale posljedice vanjskog uzroka	1419	2,05	100
Ostale bolesti	3832		
Ukupno umrli	41046	59,18	

Izvor podataka: Dokumentacija Državnog zavoda za statistiku - Obrada podataka: Hrvatski zavod za javno zdravstvo

Analiza uzroka smrti prema spolu pokazuje da su ishemijska bolest srca i cerebrovaskularne bolest vodeći uzroci smrti u oba spola. Unutar druge vodeće skupine postoje spolne razlike. Tako je u muškaraca unutar skupine malignih bolesti najčešća dijagnoza karcinom pluća, a potom slijedi karcinom debelog crijeva. U žena je karcinom debelog crijeva najčešća dijagnoza unutar skupine malignih bolesti, a potom slijedi karcinom dojke. Unutar skupine bolesti dišnog sustava najčešći uzroci smrti su kronična opstruktivna bolest pluća (bronhitis, emfizem, astma) i pneumonija. Kronične bolesti jetre, fibroza i ciroza vodeće su dijagnoze u oba spola unutar skupine bolesti probavnog sustava. U muškaraca je kronična bolest jetre 2,3 puta češći uzrok smrti nego u žena. (Tablica 6.).

Tablica 6. Vodeći uzroci smrti u Hrvatskoj 2008. godine u dobnoj skupini starijoj od 65 godina prema spolu

ŽENE			
Skupina bolesti-stanja	Broj	stopa/1000	Udio(%)
Ishemijska bolest srca (I20-I25)	5030	11,74	35,72
Cerebrovaskularna bolest (I60-I69)	4466	10,42	31,71
Ukupno kardiovaskularne bolesti (I00-I99)	14083	32,87	100
Zloćudne novotvorine debelog crijeva (C18-C21)	639	1,49	15,94
Zloćudna novotvorina dojke (C50)	608	1,42	15,17
Ukupno novotvorine (C00-D47)	4009	9,36	100
Bronhitis, emfizem, astma (J40-J46)	451	1,05	54,01
Pneumonija (J12-J18)	339	0,79	40,60
Ukupno bolesti dišnog sustava	835	1,95	100
Kronične bolesti jetre, fibroza i ciroza (K70,K73,K74,K76)	174	0,41	24,13
Vaskularni poremećaji crijeva (K55)	124	0,29	17,20
Ukupno bolesti probavnog sustava	721	1,68	100
Ozljede kuka i bedra (S70-S79)	372	0,87	49,87
Ozljede glave (S00-S09)	76	0,18	10,19
Ukupno ozljede, trovanja i posljedice vanjskog uzroka	746	1,74	100
Ostale bolesti	2306		
Ukupno umrli	22700	52,98	
MUŠKARCI			
Skupina bolesti-stanja	Broj	stopa/1000	Udio(%)
Ishemijska bolest srca (I20-I25)	3700	13,96	40,73
Cerebrovaskularna bolest (I60-I69)	2801	6,54	30,83
Ukupno kardiovaskularne bolesti (I00-I99)	9085	34,27	100
Zloćudna novotvorina dušnika, dušnica i pluća (C33-C34)	1296	4,89	25,18
Zloćudne novotvorine debelog crijeva (C18-C21)	801	30,21	15,56
Ukupno novotvorine (C00-D47)	5147	19,41	100
Bronhitis, emfizem, astma (J40-J46)	743	2,80	64,61
Pneumonija (J12-J18)	350	1,32	30,43
Ukupno bolesti dišnog sustava	1150	4,34	100
Kronične bolesti jetre, fibroza i ciroza (K70,K73,K74,K76)	397	1,50	51,90
Bolesti jednjaka, želuca i dvanaesnika (K20-K31)	72	0,27	9,41
Ukupno bolesti probavnog sustava	765	2,89	100
Ozljede glave (S00-S09)	145	0,55	21,55
Ozljede kuka i bedra (S70-S79)	142	0,54	21,10
Ukupno ozljede, trovanja i posljedice vanjskog uzroka	673	2,54	100
Ostale bolesti	1526		
Ukupno umrli	18346	69,20	

Izvor podataka: Dokumentacija Državnog zavoda za statistiku - Obrada podataka: Hrvatski zavod za javno zdravstvo

Ozljede, trovanja i ostale posljedice vanjskih uzroka nalaze se na petom mjestu uzroka smrti u muškaraca i žena. Stopa nasilnih smrti kod muškaraca iznosi 2,5/1000 i viša je nego u žena 1,7/1000. Prema naravi ozljede, u muškaraca starije životne dobi vodeći uzrok smrti je ozljeda glave (0,6/1000), dok je u žena starije životne dobi prijelom bedrene kosti (stopa 0,9/1000). Analiza prema vanjskom uzroku smrti pokazuje da je pad vodeći vanjski uzrok smrti u muškaraca i žena s gotovo jednakim stopama od (1,1/1000 u žena i 0,9/1000 u muškaraca). Stopa samoubojstava u muškaraca je veća nego u žena starije dobi (0,8/1000 muškaraca i 0,2/1000 žena). Prometne nezgode su na trećem mjestu rang ljestvice vodećih uzroka smrti sa stopom koja je viša u muškaraca (0,3/1000) nego u žena (0,1/1000). (Tablica 7)

Tablica 7. Vanjski uzroci smrti u osoba starijih od 65 godina u Hrvatskoj 2008. godine

Vanjski uzrok smrti	Ukupno		Žene		Muškarci	
		stopa/1000		stopa/1000		stopa/1000
Pad	709	1,02	467	1,09 kn	242	0,91
Samoubojstvo	301	0,43	91	0,21 kn	210	0,79
Prometne nesreće	133	0,19	46	0,11 kn	87	0,33
Utopljanje	31	0,04	10	0,02 kn	21	0,08
Vatra, plamen, dim	29	0,04	15	0,04 kn	14	0,05
Ostalo	216	0,31	117	0,27 kn	99	0,37
Nasilne smrti ukupno	1419	2,05	746	1,74 kn	673	2,54

Izvor podataka: Dokumentacija Državnog zavoda za statistiku - Obrada podataka: Hrvatski zavod za javno zdravstvo

Zaključak:

Analizom pokazatelja zdravstvenog stanja starijih može se zaključiti da kronične nezarazne bolesti najviše doprinose bremenu bolesti starijih, a povezane su s djelovanjem rizičnih čimbenika nezdravog načina života. Prevalencija kroničnih nezaraznih bolesti povećava se s dobi, a posljedice ovih bolesti ne samo da povećavaju smrtnost nego dovode do smanjena funkcionalne sposobnosti i invalidnosti te značajno smanjuju kvalitetu života starijih osoba i povećavaju fizičku i psihičku ovisnost o tuđoj njezi i pomoći u svakodnevnom životu. Budući da je većina kroničnih bolesti preventabilna, mijenjanjem životnih navika i provođenjem preventivnih aktivnosti neke se bolesti mogu spriječiti dok se kod nekih može odgoditi njihov početak. Programima primarne, sekundarne i tercijarne prevencije važno je spriječiti ili odgoditi pojavu vodećih gerontološko-javnozdravstvenih problema, te unaprijediti kvalitetu života starijih i očuvati funkcionalnu sposobnost. Utvrđivanje i sprječavanje rizičnih čimbenika bolesti potrebno je započeti u mlađim dobnim skupinama, ali isto tako i nastaviti u starijim dobnim skupinama kada se više radi na mjerama sekundarne i tercijarne prevencije u svrhu sprječavanja i suzbijanja komplikacija kroničnih bolesti kako bi osigurali kvalitetan život u srednjoj i dubokoj starosti.

Osim bolesti, značajni preventabilni uzroci smrti, ali i hospitalizacija i rehabilitacije, su ozljede uzrokovane padovima. Uz padove poseban problem u dobi iznad 65 godina predstavljaju samoubojstva, trostruko češća u starijih muškaraca u odnosu na žene. Ovakvi zdravstveni problemi ne mogu se rješavati bez interdisciplinarnog pristupa i uključivanja zajednice u kojoj se kroz različite institucionalne i volonterske oblike djelovanja treba osigurati podrška starijim osobama.

U svrhu dobivanja potpunije slike zdravstvenih potreba starijih potrebno je provesti zdravstvenu anketu na reprezentativnom uzorku osoba starije životne dobi za Hrvatsku. Kako se zdravstvene potrebe starijih osoba bitno razlikuju među županijama, pa čak i unutar županija, potrebno je pratiti i proučavati specifične zdravstvene potrebe starijih individualnim gerontološkim pristupom unutar zajednice.

Literatura:

1. Državni zavod za statistiku. Popis stanovništva 2001. godine. Zagreb, 2002.
2. Državni zavod za statistiku. Statistički ljetopis Republike Hrvatske 2008, Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, Zagreb 2009.
3. Državni zavod za statistiku. Procjena stanovništva Republike Hrvatske u 2008. Priopćenje br. 7.1.4., 2009
4. Državni zavod za statistiku. Projekcije stanovništva Republike Hrvatske 2004.- 2051. godine, Zagreb, 2006.
5. Hrvatski zavod za javno zdravstvo. Hrvatski zdravstveno-statistički ljetopis za 2008. godinu. Zagreb, 2009.
6. Izvješće o umrlim osobama u Hrvatskoj u 2008. godini, Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Zagreb, 2009. http://www.hzjz.hr/publikacije/Umrli_2006.pdf
7. Preventivni pregledi osiguranih osoba starijih od 50 godina u 2008. godini, Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Zagreb, 2009. http://www.hzjz.hr/publikacije/prevetivni_50_08.pdf
8. Bolnički pobol u Hrvatskoj 2008. godine, Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Zagreb, 2009.
9. Zdravstveno stanje i zdravstvena zaštita pučanstva starije životne dobi u Republici Hrvatskoj. Hrvatski zavod za javno zdravstvo Zagreb, 2005., http://www.hzjz.hr/publikacije/Bilt_GER.pdf
10. Vienna International Plan of Action on Ageing. World Assembly on Ageing at Vienna, Austria, 1982.